

SXEDIO.E7

24.12.1881: ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΗ ΒΙΔΔΩΛΦ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στα τέλη του **1881** όλα έδειχναν ότι οι βρετανοί είχαν αποφασίσει να παραχωρήσουν τις αιτούμενες πολιτικές ελευθερίες στον Κυπριακό λαό, ώστε το Νομοθετικό Συμβούλιο ή Βουλή να καθίστατο πραγματικά αντιπροσωπευτικό, παρ' όλον ότι τελικά δεν θα γινόταν ποτέ, ούτε στα μεθεπόμενα χρόνια.

Στις **4** Απριλίου **1881** ο Υπατος Αρμοστής Ρόμπερτ Βούλβερ προχώρησε σε απογραφή του πληθυσμού, ώστε να γνωρίζει τους πραγματικούς αριθμούς των κατοίκων της νήσου.

Σύμφωνα με τη δημοσκόπηση, ο αριθμός των Ορθοδόξων ανερχόταν στους **136,629** και των Μωμαθεανών στους **46,389** δηλαδή οι χριστιανοί που πληρούσαν τους όρους των εκλογών αποτελούσαν τα δύο τρίτα του πληθυσμού της νήσου.

Ενας άλλος αριθμός γύρω στις **3.000** ήταν Μαρωνίτες, Εβραίοι και άλλων θρησκειών.

Κατά επαρχία ο ναχιές που είχε τους περισσότερους κατοίκους ήταν εκείνος της Λευκωσίας.

Ταυτόχρονα ο Βίδδωλφ ανέθεσε στον Αρχιδικαστή Ελλιοτ Μποβίλ και τον Δικηγόρο του Στέμματος Β. Κόλλιερ να μελετήσουν το θέμα της συγκρότησης ενός Νομοθετικού Συμβουλίου και να του υποβάλουν έκθεση για τον τρόπο της διενέργειας εκλογών και τη μέθοδο που θα ακολουθείτο ως και για όλες τις λεπτομέρειες, γιατί για πρώτη φορά θα γινόταν κάτι τέτοιο στον τόπο.

Οι δυο νομικοί αφού μελέτησαν όλα τα δεδομένα εισηγήθηκαν στον Βίδδωλφ όπως δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι οι Κύπριοι ηλικίας **21** χρόνων και άνω που πλήρωναν κτηματικό φόρο (Βεργί) από τέσσερα σελίνια και άνω και ενοίκιο από πέντε σελίνια και άνω τον

χρόνο.

Ακόμα έλαβαν σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν αμόρφωτοι και επομένως από τη μια έπρεπε να διατηρηθεί η μυστικότητα της ψηφοφορίας και από την άλλη να μπορέσουν όλοι όσοι δικαιούνταν να ψηφίσουν.

Ανάμεσα στα άλλα εισηγούνταν όπως καθιερωθούν **22** εκλογικά κέντρα σε όλη τη νήσο και όπως σε αυτά παρίσταται ένας αξιωματικός, γραφείς, διερμηνείς, οι κοινοτάρχες αντιπρόσωποι των υποψηφίων.

Η ψηφοφορία θα γινόταν με τον εξής τρόπο: Ο εκλογέας θα εισερχόταν στο εκλογικό κέντρο θα ανέφερε το όνομά του και αφού ο κοινοτάρχης θα τον αναγνώριζε θα ανέφερε ποιον ψήφιζε και στη συνέχεια ένας υπάλληλος θα τοποθετούσε στην κάλπη του υποψηφίου της προτίμησης του μια μπάλα ή μια κάρτα.

Ο Υπάτος Αρμοστής, ενώ υιοθετούσε τις διάφορες εισηγήσεις των δυο νομικών συμβούλων του διαφωνούσε με το δικαίωμα ψήφου και εισηγείτο όπως ψηφίσουν όσοι θα πλήρωναν κτηματικό φόρο από ένα σελίνι και όπως περιληφθούν στους εκλογικούς καταλόγους όλοι οι ιδιοκτήτες οικιών.

Εγγραφε ο Βίττωλφ στο Λόρδο Κίμπερλι στις **24** Δεκεμβρίου **1881**:

"Αναφορικά με τα προσόντα των εκλογών έχω εξασφαλίσει στοιχεία γύρω από τον αριθμό των προσώπων που πληρώνουν Βεργί σε κάθε επαρχία διαχωρίζοντας τους άνδρες από τις γυναίκες, τα οποία υποβάλλω κατωτέρω.

Είναι φανερό από τους αριθμούς ότι πολλά πρόσωπα θα πρέπει να περιληφθούν πέραν της μιας φοράς και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα στοιχεία έχουν ετοιμασθεί από τα στοιχεία του τμήματος Ταχρίρ Εμλάκ, στο οποίο καταγράφεται η ξεχωριστή περιουσία.

Υπάρχουν μερικά πρόσωπα, τα οποία πληρώνουν Βεργί σε πολύ μικρά ποσά κάτω από ένα γρόσι και είναι ανοικτό προς συζήτηση κατά πόσο κάποιο όριο θα πρέπει να καθορισθεί για τα προσόντα εκλογής.

Πάνω σ' αυτό το θέμα υποβάλλω υπόμνημα το οποίο έχει ετοιμασθεί από τον Αρχιδικαστή και το Δικηγόρο του Στέμματος από κοινού.

Ο πίνακας δεν είχε ετοιμασθεί όταν ετοιμάστηκε το υπόμνημά τους και ο προτεινόμενος περιορισμός από αυτούς θα αποκλείσει νομίζω πολλά πρόσωπα. Εισηγούμαι ως εκ τούτου όπως όλοι οι άνδρες που πληρώνουν είτε Βεργί από ένα σελίνι και άνω ή που είναι ιδιοκτήτες οικιών πρέπει να περιληφθούν στις εκλογές.

Πιστεύω ότι μεγάλο μέρος της περιουσίας στο νησί κατέχεται από παντρεμένες γυναίκες και νομίζω ότι οποιοσδήποτε άνδρας θα πρέπει να γίνει δεκτός στις εκλογές σχετικά με την περιουσία που ανήκει στη γυναίκα του αν ζει μαζί της.

Το υπόμνημα επίσης συζητά το θέμα της μεθόδου της εκλογής. Συμφωνώ γενικά πάνω στις απόψεις που εκφράστηκαν από τους νομικούς συμβούλους της Κυβέρνησης.

Ο καθορισμός εκλογικών κέντρων αποτελεί θέμα το οποίο θα απαιτήσει κάποια προσοχή και πιθανή τροποποίηση μετά από μια μικρή εμπειρία.

Η γενική κατάσταση αμορφωσιάς του λαού θα καταστήσει αδύνατο να υπάρξει ένα σύστημα εκλογής που θα είναι αποκλειστικά μυστικό.

Θα είναι αναγκαίο να υπάρχουν κάποια μέσα τιμωρίας παραβάσεων πλαστογραφίας και δωροδοκιών και θα ήταν βολικό εάν τα θεσμικά μέτρα για τον σκοπό αυτό περιληφθούν στο διάστημα της Βασίλισσας εν Συμβουλίω που θα δημιουργεί τη νέα νομοθεσία".

Στην επιστολή του προς τον Κίμπερλι ο Βίδωλφ ημερομηνίας **24** Δεκεμβρίου **1881** επισύναπτε την πιο κάτω επιστολή των νομικών του Συμβούλων για τη διενέργεια εκλογών:

"Υπατε Αρμοστή,

Σύμφωνα με απαίτηση της εξοχότητας σας όπως σας προμηθεύσουμε τις απόψεις μας πάνω στα πλέον κατάλληλα μέσα για την καθιέρωση συστήματος αντιπροσώπευσης του λαού σε εκλογές, έχουμε την τιμή να σας υποβάλουμε την πιο κάτω έκθεση:

Αντιλαμβανόμαστε ότι αρχικά είχε προταθεί όπως οι άνδρες ιδιοκτήτες σπιτιών ηλικίας από **21** ετών και άνω είναι κατάλληλοι για τις εκλογές, αλλά θεωρούμε ότι η εργασία προετοιμασίας ενός τέτοιου καταλόγου θα αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες και θα έχει καθυστέρηση και θα στοιχίσει. Πιστεύουμε ότι σχεδόν το ίδιο αποτέλεσμα θα εξασφαλισθεί αν παρασχεθεί δικαίωμα ψήφου σε όλους τους άνδρες ηλικίας **21** ετών που πληρώνουν Βεργί σε ακίνητη περιουσία και σε πρόσωπα που ενοικιάζουν σπίτια.

Το τελευταίο περιλαμβάνει μια πολύ μικρή τάξη, αλλά μπορεί, υπολογίζουμε, να διαπιστωθεί ότι περιλαμβάνει πρόσωπα διανοητικώς ανώτερα των κοινών ψηφοφόρων.

Με αυτά τα μέσα μια εκλογή θα διαφασισθεί σε κάθε νοικοκυριό παρόλον ότι χωρίς αμφιβολία πολλά πρόσωπα με το δικαίωμα της περιουσίας τους θα έχουν ψήφους περισσότερους από ένα στα εκλογικά διαμερίσματα και ορισμένα πρόσωπα, παρόλον ότι πιστεύουμε ότι θα είναι πολύ μικρό ποσοστό σε σύγκριση με αυτούς πληρώνουν Βεργί θα έχουν ψήφους παρόλον ότι δεν θα είναι ιδιοκτήτες νοικοκυριών.

Εάν σκοπός είναι να αποκλεισθούν οι μικροϊδιοκτήτες νοικοκυριών από το δικαίωμα της ψήφου θα εισηγούμαστε όπως ο περιορισμός για εκείνους που πληρώνουν Βεργί θα πρέπει να είναι ετήσια **4** σελίνια, το όριο για τους ενοικιαστές σπιτιών σε ετήσιο ενοίκιο πέντε σελινιών. Αυτοί, πιστεύουμε, ευρίσκονται στο ίδιο επίπεδο το Βεργί, το οποίο πληρώνεται για ενοίκιο πέντε σελινίων είναι τέσσερα σελίνια.

Κατάλογοι αυτών που πληρώνουν Βεργί μπορούν, αντιλαμβανόμαστε να ετοιμασθούν γρήγορα και οι ενοικιαστές σπιτιών μπορούν για το μεγαλύτερο μέρος τους να υπολογισθούν από το βιβλίο των δημαρχείων.

Οι λίγοι που υπάρχουν στην επαρχία μπορούν να υποβάλουν αίτηση. Οποιαδήποτε ενοίκια ή συμβόλαια σε δημαρχιακές περιοχές που δεν είναι εγγεγραμμένα δεν είναι σύμφωνα με το Νόμο και τα πρόσωπα στα

οποία τα κατέχουν θα πρέπει καταλλήλως να αποκλεισθούν από το δικαίωμα ψήφου για τέτοια ενοίκια.

Αναφορικά με εκείνους που πληρώνουν Βεργί δεν είναι ασύνηθες να συμβαίνει όπως ο πραγματικός πληρωτής του Βεργί να μη είναι ο πραγματικός ιδιοκτήτης της περιουσίας.

Πολλοί σύζυγοι πληρώνουν Βεργί για τις περιουσίες των συζύγων τους και παρόλον ότι σε ορισμένες περιπτώσεις αυτό γίνεται διότι η περιουσία του συζύγου είναι εγγεγραμμένη στο όνομα της συζύγου ως είδος διευθέτησης, συμβαίνει οι σύζυγοι κάποτε κατά συνήθεια να πληρώνουν Βεργί για περιουσία που στην πραγματικότητα ανήκει στις συζύγους τους.

Θα ήταν πολύ δύσκολο θέμα να εξασφαλισθεί κατάλογος εκείνων των προσώπων που πραγματικά πληρώνουν Βεργί για τις περιουσίες τους, αλλά μπορεί χωρίς αμφιβολία να γίνει εάν θερηθεί σωστό να αποκλεισθούν πρόσωπα που πληρώνουν Βεργί πάνω στις περιουσίες των συζύγων τους ή άλλων προσώπων.

Η παρουσία της απόδειξης πληρωμής για Βεργί για το απαιτούμενο ποσό μπορεί, κατά την άποψη μας να εξουσιοδοτεί τον κατοχό της να τεθεί στον κατάλογο των εκλογέων και κανένα πρόσωπο που απέτυχε να πληρώσει το Βεργί του, μέχρις αυτό το ποσό, το έτος που προηγείται της ετοιμασίας των εκλογικών καταλόγων, δεν θα μπορεί να καταχωρεί το όνομά τους σ' αυτούς.

Οι υποψήφιοι για εκλογή θα πρέπει να υποδεικνύονται εγγράφως από ένα που θα προτείνει και ένα που θα υποστηρίζει και οι οποίοι θα έχουν τα προσόντα να είναι εκλογείς και από ένα περαιτέρω αριθμό εκλογέων, οι οποίοι θα συγκατατίθενται στην υπόδειξη του. Ο αριθμός των ψηφοφόρων που απαιτούνται για την υπόδειξη ενός προσώπου στην Αγγλία είναι οκτώ πέραν του προτείνοντος και του υποστηρίζοντος. Εάν ο αριθμός των υποψηφίων δεν ξεπερνά τον αριθμό των θέσεων δεν θα υπάρξει ανάγκη εκλογής.

Θεωρούμε ότι θα είναι καλύτερο στις περιπτώσεις που θα είναι αναγκαία η εκλογή είναι μυστική διά ψήφου, αλλά λόγω του μεγάλου αριθμού των προσώπων, τα οποία δεν μπορούν να διαβάζουν το σύστημα των εκλογών διά ψήφου, δεν μπορεί να υιοθετηθεί σ' αυτή τη νήσο, εκτός προς όφελος ενός περιορισμένου αριθμού εκλογέων.

Εισηγούμαστε ως εκ τούτου όπως γίνει με τον πιο κάτω τρόπο: Σε κάθε εκλογικό κέντρο θα υπάρχει ένας αξιωματικός που θα προεδρεύει μαζί με τους αναγκαίους υπαλλήλους και μεταφραστές. Πέραν αυτών θα είναι αναγκαίο να υπάρχουν Μουκτάρηδες για σκοπούς αναγνώρισης και δυνατό να θεωρηθεί αναγκαίο να γίνουν δεκτοί και αντιπρόσωποι των υποψηφίων. Αλλά θα εισηγούμαστε ότι αυτοί θα πρέπει να περιορισθούν στους δύο, ένας χριστιανός και ένας μουσουλμάνος, που θα επιλεγούν από τους ιδίους υποψηφίους πριν από την έναρξη των εκλογών. Εισηγούμαστε αυτό το μικρό αριθμό, ώστε να αποφευχθεί συμφόρηση στο εκλογικό κέντρο.

Εχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι θα πρέπει να υπάρχουν **22** εκλογικά κέντρα στη νήσο, περιλαμβανομένων τριών στη Λευκωσία, δύο στη Λάρνακα και δύο στη Λεμεσό και όπως η εκλογή διαρκεί τρεις ημέρες.

Με ένα αδρομερή υπολογισμό που είναι εντούτοις ο καλύτερος τον οποίο μπορούμε να κάνουμε, υπολογίζουμε ότι ο αριθμός των εκλογέων θα είναι γύρω στις **36.000**.

Αυτό δίνει μέσο όρο ψηφοφόρων σε κάθε εκλογικό κέντρο γύρω στους **1.600**. Συμβουλευόμαστε όπως αυτοί οι εκλογείς έλθουν κατά περιοχές των πόλεων των χωριών και όπως για τον σκοπό αυτό οι περιχές των πόλεων και των χωριών σε κάθε εκλογική επαρχία σχηματισθεί κατά ομάδες.

Εάν έξι τέτοιες ομάδες σχηματισθούν σε κάθε εκλογικό κέντρο και παραχωρηθεί μισή μέρα στους εκλογείς κάθε ομάδος για να ψηφίσουν κάθε εκλογικό κέντρο να δεχθεί κάθε μισή μέρα **226** πρόσωπα, αλλά αυτό υπολογίζεται όπως σχεδόν κάθε ένας, αν όχι όλοι

οι ψηφοφόροι, θα έλθουν στο εκλογικό κέντρο, ώστε πιθανόν ο αριθμός των ψηφοφόρων που θα ψηφίσουν κάθε μισή μέρα δεν θα υπερβεί σε καμιά περίπτωση τους **200**.

Υπολογίζοντας τον αριθμό των περιοχών των πόλεων και των χωριών της νήσου σε **660**, ο μέσος αριθμός ψηφοφόρων σε κάθε σταθμό θα είναι **30** και ο μέσος αριθμός των περιοχών και των χωριών σε κάθε ομάδα που θα σχηματισθεί για σκοπούς εκλογής είναι πέντε.

Οι Πρόεδροι των κοινοτήτων των περιοχών και των χωριών που περιλαμβάνονται σε κάθε ομάδα θα είναι παρόντες για σκοπούς αναγνώρισης, όταν θα ψηφίσουν οι εκλογείς των χωριών τους. Θα είναι αναγκαίο να υπάρχουν εξουσία για υποχρεωτική παρουσία του καθε Μουχτάρη ή ενός από τα μέλη του Συμβουλίου του χωριού στη θέση του και θα πρέπει να υπάρχει πρόνοια να ανταμειφθούν για τη παρουσία τους.

Εάν το ανωτέρω σχέδιο υιοθετηθεί θα είναι παρόντες στο εκλογικό δωμάτιο, όπου θα γίνεται η εκλογή, ένας πρόεδρος, ένας μεταφραστής ή ίσως δύο, ένας υπάλληλος, πέντε μουχτάρηδες, δύο αντιπρόσωποι και ένας εκλογέας, δηλαδή **12** άτομα.

Αυτοί, με αξαίρεση τον εκλογέα, θα υποσχεθούν πλήρη μυστικότητα με αυστηρή τιμωρία.

Ο κάθε ψηφοφόρος θα εισέρχεται στο δωμάτιο εκλογής ξεχωριστά και στην παρουσία των προσώπων που αναφέρονται να δηλώνει το όνομά του και να διακηρύσσει στον προεδρεύοντα αξιωματικό το όνομα του υποψηφίου που θέλει να ψηφίσει.

Το όνομα του θα σημειώνεται από τον υπάλληλο και μια μπάλα ή μια κάρτα θα τοποθετείται στη συνέχεια μέσα στην κάλπη που θα φέρει το όνομα του υποψηφίου για τον οποίο ψηφίζει.

Με τον τερματισμό των εκλογών οι κάλπες θα εξετάζονται και οι ψήφοι θα καταμετρούνται από τον προεδρεύοντα αξιωματικό στην παρουσία των αντιπροσώπων των υποψηφίων και ένα πιστοποιητικό, στο οποίο θα περιλαμβάνεται ο αριθμός των ψήφων

κάθε υποψηφίου θα υπογράφεται από τον προεδρεύοντα αξιωματικό και αφού επιβεβαιούται από τους αντιπροσώπους θα δίνεται στον αξιωματικό.

Σημειώνουμε ότι αυτή η διαδικασία εκλογής δεν αφήνει κανένα μηχανισμό αυστηρής επιλογής των ψήφων κατά την εκλογή, αλλά δεν βλέπουμε πως με τα μέσα που έχουμε, μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο.

Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι υποβάλλουμε αυτό το σχέδιο, το οποίο κατά την άποψη μας αποτελεί την πιο σωστή μέθοδο καταγραφής των ψήφων και εξασφάλισης σωστής καταμέτρησης, αλλά βεβαίως οι λεπτομέρειες, όπως ο αριθμός των εκλογικών κέντρων και οι μέρες των εκλογών μπορούν να περιορισθούν ή αυξηθούν όπως νομίζεται καλύτερο. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τους αντιπροσώπους των υποψηφίων παρόλον ότι εάν επιθυμείται μυστική ψηφοφορία, όσο λιγότερα πρόσωπα υπάρχουν στο εκλογικό κέντρο, τόσο το καλύτερο.

Ε.Μποβίλ, Αρχιδικαστής

Β.Κόλλιερ, Δικηγόρος του Στέμματος